

Kpt. Ing. Michal Zelenák, doc. Ing. Miroslav Pecina, CSc.

Výstrojní zabezpečení vybraných uniformovaných složek ČR

**VOJENSKÝ
PROFESIONÁL**

Článek se zaměřuje na porovnání současné právní úpravy poskytování výstrojních náležitostí vybraných uniformovaných složek ČR a identifikuje jejich rozdíly. Závěr článku tvoří úvaha nad možností změny poskytování výstrojních náležitostí ve vztahu k proplacení náhrady za nevyužité výstrojní náležitosti u příslušníků AČR. Systém, který byl funkční před desítkami let, může být funkční i dnes, ale díky tomuto systému jsou vynakládány finanční prostředky, které by bylo vhodné využít i jinde. Přitom by podle autorů k jeho změně stačily pouze drobné legislativní úpravy.

Výstrojní zabezpečení je historicky danou skutečností. Již v minulosti bylo zájmem státu stanovit druh uniforem a způsob jejich poskytování. Tím zajistit příslušníkům uniformovaných složek odpovídající materiální zabezpečení, kterým by došlo k jejich odlišení od civilních osob. Výstrojní zabezpečení není pouze záležitostí Armády České republiky, ale i dalších uniformovaných složek České republiky, např. Policie České republiky nebo Vězeňské služby České republiky. Úkolem výstrojního zabezpečení je poskytnout příslušníkům odpovídající výstrojní součástky s ohledem na povahu a specifika výkonu jejich funkce.

Historie

Uniforma [unyforma, francouzština < latina], stejnokroj – jednotný oděv nošený určitou skupinou lidí. Ve vojenském smyslu se jedná o souhrn všech součástí vojenského oblečení, jeho rozlišovacích znaků apod., které jsou zavedeny určitým předpisem a jejichž nošení je vymezeno řády, předpisy nebo zvyklostmi.

Počátky uniformování vojska sahají až do starověku. S ohledem na používání značného množství prvků ochranné zbroje se však nedá ani u jednotně vystrojených římských legionářů hovořit o uniformě v dnešním významu, ale pouze o jednotné, unifikované výstroji a výzbroji. V období středověku přetrvávaly tendence k odlišení bojovníků jednotlivých vojsk a k výstroji urychlující orientaci v bitvě. Odrazilo se to například ve znameních našitých na bojové suknicе a v používání heraldických symbolů a barev. Teprve od 15. století se objevovaly menší oddíly vojska oblečené ve stejných šatech a opatřené stejnou unifikovanou výzbrojí (v heraldických barvách vystrojené strážní oddíly měst, tělesné strážce feudálních suverénů či královské gardy). Většina vojáků, však byla vystrojena a vyzbrojena velice různorodě, což souviselo i s tím, že měla za povinnost opatřovat si výzbroj a výstroj na vlastní náklady. V průběhu třicetileté války se příslušníci různých pluků rozeznávali podle různých barev šerpy. Přibližně v polovině 17. století, začíná stát přebírat péči o vyzbrojování a vystrojování vojáků stálé armády. Jednotný oblek, který byl zhotoven ze stejného materiálu, byl levnější a slučoval další důležité funkce. Vojáci se poprvé výrazně odlišili od civilního obyvatelstva a barva uniforem dávala možnost jejich identifikace. Střih a různé barevné

součástí uniforem a její doplňky odlišovaly i příslušníky jednotlivých pluků. První pokusy o zavedení uniforem se uskutečnily ve Švédsku v polovině 17. století, ale první předpis ke skutečnému zavedení uniforem, určení jejich barev, součástí a doplňků vydal v letech 1670-1672 francouzský král Ludvík XIV.

Zpočátku převládaly uniformy v široké škále pestrých barev, které se udržely při změnách střihu až do poloviny 19. století. Části uniforem vycházely z tradičních národních krojů (husaři, huláni, kozáci). Nová vojenská technika si však vynutila upuštění od líbivého stříhového a barevného vzhledu a prosazovala se účelnost a unifikace uniforem různých druhů vojsk. Nástup rychlopalných děl a automatických zbraní vedl k radikálním změnám uniforem. Nejprve roku 1895 britská koloniální vojska a potom postupně ostatní druhy vojsk i v dalších státech přešly k uniformám v krycích barvách, umožňujících částečné splynutí s terénem. V průběhu první světové války už převládaly uniformy barvy khaki nebo různých odstínů tzv. polní šedi.

Legislativa výstrojních náležitostí

Vývoj a zabezpečení výstrojních náležitostí je nikdy nekončící proces, který se snaží uspokojit a podporovat příslušníky v co nejlepším plnění svých služebních povinností. Optimalizace a inovace těchto náležitostí je velmi důležitá, zejména z důvodu zvyšování požadavků na plnění úkolů, tak i nároků vedených ze strany příslušníků, právě na výstrojních náležitostech.

V současné době se vyvíjejí nové tkaniny, materiály a nové technologie zpracování těchto materiálů za účelem komfortnějšího a účelovějšího užívání těchto výrobků, čímž rostou nároky příslušníků na kvalitní, pohodlný a účelný stejnokroj. Tomuto vývojovému trendu se přizpůsobuje i legislativa upravující výstrojních náležitostí příslušníků uniformovaných složek. Příslušná legislativa je často nahrazována a doplňována novými předpisy a nařízeními. Z důvodu širokého spektra povinností a různorodosti úkolů si tuto legislativu řeší každá složka státu sama. Výstrojních zabezpečení příslušníků uniformovaných složek v současné době vychází ze stejné ideje, zvýraznit a odlišit. Armáda České republiky (AČR), Policie České republiky (PČR) a vězeňská služba České republiky (VS ČR) jsou státní složky. Mají však rozdílné zřizovatele a z tohoto důvodu se i způsoby výstrojních zabezpečení u těchto složek liší.

Legislativní část vystrojování příslušníků AČR jako celku upravuje ve svých paragrafových zněních o výstrojních náležitostech zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, [1] dalším legislativním článkem je vyhláška Ministerstva obrany č. 266/1999 Sb., o způsobu zabezpečování bezplatného stravování, výstrojních a přepravních náležitostí a o zabezpečování ubytování vojáků z povolání. [2]

U Policie ČR řeší výstrojních náležitostí na nejvyšší legislativní úrovni zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků PČR [3] a zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR. [4]

U Vězeňské služby se jedná o zákon České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky [5] a zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. [6]

Problematika vystrojování příslušníků uniformovaných složek je velice složitá, obsáhlá a v mnoha případech velice specifická. To jsou důvody, proč jsou vydávány vnitřní předpisy, které tuto problematiku řeší podrobně. Pro příslušníky AČR se jedná

o normativní výnosy Ministerstva obrany č. 40/2009 [7] a č. 39/2009. [8] Pro příslušníky PČR se jedná se o Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2008 o poskytování naturálních náležitostí příslušníků PČR [9] a č. 212/2008 o služebních stejnokrojích příslušníků PČR (stejnokrojový předpis). [10] Pro příslušníky VS ČR se jedná o Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 36/2006, [11] o stejnokrojích příslušníků Vězeňské služby České republiky, a č. 35/2007, o poskytování výstrojních náležitostí příslušníkům Vězeňské služby České republiky. [12]

Příslušník uniformovaných složek vykonává službu ve služebním (polním) stejnokroji v závislosti na povaze konkrétní činnosti a potřebě efektivního plnění úkolů. Služební (polní) stejnokroj je oprávněn nosit jen příslušník. Výstrojní náležitosti se příslušníkovi poskytují po celou dobu trvání služebního poměru.

Příslušníci uniformovaných složek mají nárok na naturální náležitosti nezbytné pro výkon služby, kterými jsou služební stejnokroj nebo jiný oděv a obuv, součástky určené k obměně nebo doplnění služební výstroje a služby spojené s údržbou služební výstroje. Jejich výše a rozsah je však u jednotlivých složek rozdílný.

Rozdíl v přístupu uniformovaných složek v ČR

Významný rozdíl, který je možno vysledovat z tab. 1, je ve způsobu a formě výdeje výstrojních náležitostí v průběhu služby. Příslušníkům PČR a VS ČR je vedeno tzv. osobní konto v elektronickém systému, a tedy mohou čerpat výstrojní náležitosti průběžně v celém kalendářním roce. Výhoda tohoto systému je patrna zejména v provádění drobné údržby, krejčovské nebo obuvnické, stejnokrojových součástek. Příslušníci PČR i VS ČR získávají finanční prostředky pro zajištění k zajištění kvalitní výstroje.

Příslušníkům AČR jako jediným jsou výstrojní náležitosti vydávány v tištěné podobě. Jedná se o formu výdeje náležitosti, která byla zavedena v padesátých letech minulého století. Výstrojní body příslušníkům AČR jsou vydávány **zpětně** za kalendářní rok. Výstrojní náležitosti jsou vojákům z povolání legálně zadržovány a voják nemůže čerpat výstrojní náležitosti v průběhu roku. Pokud dojde k mimořádné situaci, a potřebuje si doplnit výstroj, může samozřejmě použít své vlastní finanční prostředky na doplnění výstroje, ale ty mu již nebudou nikdy nahrazeny.

Nemožnost využívat výstrojní body v průběhu roku je fatální zejména u nových vojáků, přijímaných do služebního poměru v průběhu kalendářního roku. Zde je sice možno argumentovat: „voják má vydanou úplnou základní výbavu“ a každá součástka má svou dobu životnosti, lze však odvodit, že 1 ks kalhot 95 je na 12 měsíců opravdu málo (resp. 1 ks kalhoty 95 letní, ale jejich využití v zimním období je minimálně sporné).

Výstrojní náležitosti vojáků z povolání jsou **měsíční** náležitostí. Časový údaj 1 měsíc je rozhodující pro výši přiznané výstrojní náležitosti pro každého vojáka (vojákyň) z povolání. Definice měsíční výstrojní náležitosti vyháází z ustanovení čl. 1 NV MO č. 39/2009:

„Měsíční výstrojní náležitosti jsou určeny k doplňování a obnovování vojenské výstroje vydané do vlastnictví a pořízení a doplňování vojenské výstroje, která se nenakupuje na náklady státu. Poskytují se formou výstrojních bodů a náhrady v penězích. Měsíční výstrojní náležitosti je dále nedělitelná.“ [8]

Výdej výstrojních bodů na vydání a doplnění vojenské výstroje je následně upřesněn v čl. 7 NV MO č. 39 (viz str. 140).

Tab. 1: Porovnání výstrojních náležitostí

	AČR	PČR	VS ČR
Čerpání výstrojních náležitostí při vzniku služebního poměru	Voják čerpá pouze základní výbavu pro výcvik a po skončení zkušební doby mu je doplněna celá základní výbava	Policista čerpá celou základní výbavu, dle služebního zařazení	Příslušník VS čerpá celou základní výbavu, dle služebního zařazení
Způsob přiznávání výstrojních náležitostí	přiznává se měsíční náležitost	přiznává se denní výstrojné	přiznává se denní výstrojné
Výdej výstrojních náležitostí	1 x ročně, zpětně za uplynulý rok	Průběžné připisování na osobní konto	Průběžné připisování na osobní konto
Způsob evidování výstrojních náležitostí	jsou vydány výstrojní body ve formě poukázek s různou nominální hodnotou	vedeno konto v korunách	vedeno konto v korunách
Platnost výstrojních náležitostí	Platnost výstrojenky 5 let	Neomezené čerpání	Neomezené čerpání
Vyplácení finančních náležitostí při ukončení služ. poměru	Ano má, posledních 12 měsíců	Nemá možnost vyplacení	Nemá možnost vyplacení
Vyplácení finančních náležitostí v průběhu služby	Ne	2 × ročně do výše 700 Kč	2 × ročně do výše 1 000 Kč pro příslušníky a 2 000 Kč pro příslušnice

„Výstrojní body na vydání a doplnění vojenské výstroje, náhrada v Kč na pořízení a doplnění vojenské výstroje, se poskytují jednorázově za kalendářní rok a vydávají (vyplácejí) se zpětně prostřednictvím příslušného programového produktu společně s platem v den jeho výplaty za leden každého roku.“ [8]

Výstrojní body jsou v současné době vydávány formou tištěných výstrojenek. Z tohoto důvodu lze za rozhodující ustanovení považovat „poskytují jednorázově za kalendářní rok a vydávají (vyplácejí) se zpětně“. Lze si jen velice obtížně představit výdej měsíční náležitosti v současné podobě. Současný systém distribuce výstrojních náležitostí příslušníkům AČR již dlouhodobě neodpovídá standardům, používaných u jiných uniformovaných složek.

Druhým významným rozdílem je v možnostech vyplácení finančních náhrad v průběhu služebního poměru a po skončení služebního poměru.

Příslušníci PČR i VS ČR mohou využít prostředky uložené na svých účtech, požádat o jejich vyplacení do výše stanovených limitů, a tyto prostředky použít na údržbu stejnokrojů (např. praní a chemické čištění nebo úpravu oděvů nebo obuv, dojde-li k jejich drobnému poškození nebo vyžadují jinou úpravu, např. velikosti). Na druhou stranu nemohou žádat o proplacení nevyužitých výstrojních náležitostí po skončení služebního poměru. Zde se vychází z předpokladu – nevyužil-li výstrojní náležitosti v průběhu služby, zřejmě byl dostatečně zabezpečen, není důvod proplácet výstrojní náležitosti. Dochází tak k významným úsporám finančních prostředků.

Příslušníci AČR nemohou žádat o proplácení nevyužitých výstrojních náležitostí, mimo případů uvedených v § 16, [2] zejména z praktických důvodů. Lze si jen těžko představit situaci, kdy se 2 x ročně dostaví všichni příslušníci AČR k náčelníkovi ekonomické skupiny (oddělení) a budou odevzdávat ústřížky s příslušnou nominální hodnotou ve výstrojních bodech (dále jen v.b.). Příslušníci AČR však mohou požádat o proplácení nevyužitých výstrojních náležitostí, v souladu s ustanovením §§ 16 a 17. [2]

Při zániku nebo přerušení služebního poměru, v souladu s §17 [2], lze vojákovu proplatit náhradu za nevyužitou vojenskou výstroj. Do konce roku 2011, a v letech předcházejících bylo možno vojákovu proplatit náhradu za nevyužitou výstrojnou náležitost v rozsahu tří let a počtu měsíců v roce zániku nebo přerušení služebního poměru. Na základě této úpravy, bylo proplaceno z RP 5 179 102:

- v roce 2010 – 87.047.989,00 Kč, [13]
- v roce 2011 – 88.311.315,00 Kč. [13]

Výše uvedené náhrady nejsou očištěny o částku vynaloženou na pořízení součástek, které se nenakupují na náklady státu a náhrady za používání občanského oděvu.

Počet vojáků v roce 2010 – 23 163 [14]

- počet vydaných výstrojních bodů v roce 2010 – 282 125 340 v.b.

Počet vojáků v roce 2011 – 22261 [14]

- počet vydaných výstrojních bodů v roce 2011 – 271 138 980 v.b.

Počet vydaných výstrojních bodů není očištěn o výši, kterou mohly být kráceny jednotlivé výstrojní náležitosti.

Počínaje rokem 2012 bude vojákům proplácena náhrada za nevyužitou vojenskou výstroj v rozsahu posledních 12 měsíců před datem zániku nebo přerušení služebního poměru. U vojáka se jedná o částku ve výši 11 940,00 Kč. Dojde-li k plánovanému poklesu počtu osob, jedná se o částku 5 970 000, Kč. Výše náhrady nezahrnuje náklady na vojákyne z povolání, které odcházejí na mateřskou dovolenou, protože toto číslo lze velice obtížně predikovat. Výši náhrady však bude nutno vynakládat opakovaně i v následujících letech.

Odstranění náhrad a narovnání tohoto stavu by umožnilo osobní konto, obdobně jak je zavedeno u složek PČR a VS ČR.

Závěr

Zájmem státu by mělo být zabezpečení vlastních příslušníků uniformovaných složek takovým způsobem, který by jim umožnil plnit úkoly a použil k tomu systém, který bude uživatelsky vstřícný. To se však o současném systému zabezpečení příslušníků AČR říci nedá. Systém, který byl funkční před desítkami let, sice může být funkční i dnes, ale jsou díky tomuto systému vynakládány finanční prostředky, které by bylo vhodné využít i jinde. Přitom stačí pouze drobné legislativní úpravy:

- a) zavést osobní konta,
- b) zrušit větu třetí § 15, odst. 1, vyhlášky č. 266/1999 Sb.,
Vojenskou výstroj lze poskytnout jednorázově za kalendářní rok.
- c) provést změnu vyhlášky č. 266/1999 takto:
 - zrušit paragraf 17,
- d) změnit ustanovení NV MO č. čl.7, písm. „a“ takto:
 - osobní konto vojáka (vojákyne) se navyšuje o výstrojní body na vydání a doplnění vojenské výstroje, jednorázově za kalendářní měsíc.

Poslední měsíc není nutno řešit. Řešení nabízí ustanovení odst. 3 § 15 vyhl. č. 266/1999 Sb.: na tento měsíc voják nemá nárok na výstrojní náležitosti, a tudíž by se ani osobní konto nenavyšovalo, a proto i neproplácelo.

Navrhovanou změnou legislativy nebude muset rezort Ministerstva obrany proplácet náhradu za nevyužité výstrojní náležitosti příslušníků AČR, a to ani při propuštění a ani při přerušení služebního poměru.

Argumenty o nedostatečnosti finančních prostředků na zavedení změn navrhovaných změn nejsou namístě. V uplynulých dvou letech vydal rezort Ministerstva obrany částku ve výši cca 173 mil. Kč na proplacení náhrad a další miliony budou vynaloženy v následujících letech. Provedení navrhovaných změn nejen poskytne prostředky na změnu systému, ale mohly by v budoucnu přinést úsporu finančních prostředků, které jsou v současnosti vynakládány.

Literatura:

- [1] *Zákon č. 221/1999 Sb.*, o vojácích z povolání, v platném znění.
- [2] *Vyhláška Ministerstva obrany č. 266/1999 Sb.*, o způsobu zabezpečování bezplatného stravování, výstrojních a přepravních náležitostí a o zabezpečování ubytování vojáků z povolání, v platném znění.
- [3] *Zákon č. 361/2003 Sb.*, o služebním poměru příslušníků PČR, v platném znění.
- [4] *Zákon č. 273/2008 Sb.*, o Policii ČR, v platném znění.
- [5] *Zákon České národní rady č. 555/1992 Sb.*, o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, v platném znění.
- [6] *Zákon 361/2003 Sb.*, o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.
- [7] *Normativní výnos Ministerstva obrany č. 40/2009.*
- [8] *Normativní výnos Ministerstva obrany č. 39/2009.*
- [9] *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2008*, o poskytování naturálních náležitostí příslušníků PČR.
- [10] *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 212/2008* o služebních stejnokrojích příslušníku PČR (stejnokrojový předpis).
- [11] *Narižení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 36/2006*, o stejnokrojích příslušníků Vězeňské služby České republiky.
- [12] *Narižení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 35/2007*, o poskytování výstrojních náležitostí příslušníkům Vězeňské služby České republiky.
- [13] Údaje sekce ekonomické.
- [14] *Fakta o rezortu*. Dostupné z <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=51566>.

Vycházíme ze zkušeností našich spojenců, kteří mají systémy řízení kariér nastaveny a odzkoušeny. Cílem je zvýšení transparentnosti – každý by měl vědět, jaké jsou jeho možnosti postupu v kariéře a co musí splnit, aby mohl být povýšen jak na funkci, tak v hodnosti. Základem pro postup budou pravidelná služební hodnocení každého vojáka, která budou mít novou formu. Systém bude soutěživý, což znamená, že na postup budou mít naději jen ti nejlepší, nikoli ti, kteří nejlépe znají slabiny systému a umějí jich využívat. Ti, kteří ztratí motivaci pro další růst, nebo o jejich službu nebude zájem, budou z armády odcházet – je to potvrzení principu, že povolání vojáka není celoživotním zaměstnáním.

**Alexandr Vondra, ministr obrany ČR,
armádní generál Vlastimil Pícek, náčelník Generálního štábu AČR,
Dopis všem vojákům k zavedení kariérního řádu a novému systému odměňování
A report 4/2012**